

4. DELAVNICA – Naloga: Mladi novinarji

Osnutek programa za učitelje in profesorje

IZVEDBA UČNE URE

Namen naloge: Naloga učencem omogoča raziskovanje teme "Voda in človek", hkrati pa spodbuja razvoj komunikacijskih veščin in sposobnosti za razumevanje kompleksnejših okoljskih problemov v lokalnem okolju.

Koraki:

Pred izvedbo intervjuja	Kaj je intervju Primer intervjuja z igro vlog Izbor teme Izbor intervjuvancev Priprava na intervju
	Izvedba intervjuja
Po izvedenem intervjuju	Razprava o izkušnji novinarskega dela Predstavitve novinarskih prispevkov Čas za refleksijo

Pojasnite pomen intervjuja: začnite z razlago, kaj je intervju in zakaj je pomemben.

Kaj je intervju?

Intervju je raziskovalni pogovor med vsaj dvema osebama, v katerem ena oseba ali skupina postavlja vprašanja, s katerimi želi pridobiti določene informacije od osebe ali skupine, ki so ji ta vprašanja namenjena. Glede na vsebino poznamo intervjuje dveh vrst:

- osebnostni: v njem predstavljamo osebo, njeno življenje in lastnosti,
- tematski: v njem o izbrani temi sprašujemo tistega, ki temo zelo dobro pozna.

Intervju je lahko tudi kvalitativna metoda raziskovanja. V raziskovanju ločimo tri vrste intervjujev: strukturirani, polstrukturirani in nestrukturirani. Z intervjujem kot metodo raziskovanja lahko pridobimo poglobljene in obsežne podatke, slabost te metode pa je predvsem ta, da je časovno zamudna.

Pravila intervjuvanja:

- Izvedeti moramo kaj novega, pomembnega, zanimivega.
- Intervju se lahko začne z uvodno predstavitvijo, ki jo pripravi vpraševalec, ki intervjuvancu pojasni namen pogovora.

- Večji del intervjuja je namenjenega odgovorom, manjši del pa obsegajo vprašanja za intervjuvanca.
- Vpraševalec intervju usmerja in vodi z vprašanji, v neposredno komentiranje odgovorov ali v polemiko z vprašanim se ne spušča.
- Vpraševalec se na intervju skrbno pripravi, vendar se mu ni treba toga držati predvidenih vprašanj, temveč se lahko na posebno zanimive ali nepričakovane intervjuvančeve izjave sproti odziva z dodatnimi vprašanji.
- Intervju se konča z vpraševalčevo zahvalo za odgovore ali dobrimi željami za intervjuvanca oz. njegovo delo.

Začnimo z motivacijo in predstavitvijo teme:

- **Povezava z vsakdanjim življenjem:** pojasnite, zakaj je pomembno razumeti, kako voda vpliva na naš svet, naše življenje in okolje. Na primer, lahko poveste, kako suše ali poplave vplivajo na naše skupnosti, kako onesnažila v vodi (npr. mikroplastika, izlivi nevarnih snovi) ogrožajo zdravje in ekosisteme, ali pa kako ljudje vplivamo na naravo z uporabo vodnih virov. Pomembno je, da uporabite primere iz učencem poznane okolja, da jih ti lahko povežejo s svojim ravnanjem.
- **Predstavitve intervjuja:** pojasnite učencem/dijakom, da bodo postali novinarji, ki raziskujejo izbrano temo z intervjujem. Razložite jim, kaj pomeni biti novinar: raziskovati, postavljati prava vprašanja in zapisovati odgovore, da bi lahko poročali o nečem pomembnem.

Izbor teme

Pogosto se teme življenja ob in z reko, potrebe in interesi ljudi in okoljski problemi med seboj neločljivo prepletajo. Učitelj naj glede na poznavanje lokalne tematike izbere nekaj tem in jih predstavi učencem ali pa temo/-e v pogovoru izberejo skupaj. Odločijo naj se za eno ali več tematik. Izbirajo med dvema okvirnima temama:

A. Lokalna reka/vodotok skozi čas z uporabo etnografskega intervjuja

Etnografski intervju je kot pogovor, kjer postaviš vprašanja, da izveš, kako se nekdo počuti, kaj misli in kako živi v svojem okolju. To je način, da razumeš, kako ljudje doživljajo svet okoli sebe, saj se osredotoča na izkušnje in poglede intervjuvanca.

Npr. če želiš izvedeti, kako ljudje v tvoji okolici uporabljajo vodo (lokalni vodotok, reko) – se morda sprašuješ, kako to vpliva na reko ali naravo. Za intervjuvanca lahko učenec izbere starejše krajanke, npr. stare starše in jih sprašuje o tem, kako so doživljali reko v svojem otroštvu in kako se je to doživljanje spremenilo skozi njihovo življenje. Ali pa se pogovarja z učitelji, kmeti, naravovarstveniki ali strokovnjaki, in jih sprašuje o tem, kako v vsakdanjem življenju skrbijo za reko, naravo ali kako si predstavljajo, da bi se moralo ravnati z reko/vodo, da bi jo ohranili za prihodnost.

Primeri okvirnih vprašanj za etnografski intervju:

- *Si se kot otrok igral ob reki?*
- *Ali se spomniš, da se je kaj pomembnega, zanimivega dogajalo z reko?*
- *Kako uporabljaš reko (za namakanje, kopanje, sprehode, opazovanje narave...)?*
- *Kako bi ti rešil težavo, če bi imeli premalo vode?*
- *Kdo po tvojem mnenju reko najbolj onesnažuje?*
- *Kdo bi moral poskrbeti, da bi bila reka neonesnažena?*

Kot raziskovalec, ki išče odgovore, boš skozi intervju izvedel več o tem, kako ljudje živijo in zakaj počnejo stvari na določen način, zato je pomembno, da **poslušáš**, kar ti drugi povejo, in **poskusiš razumeti njihov pogled na svet**, kako razmišljajo o vsakdanjih stvareh povezanih s temo intervjuja.

B. naravni procesi, potrebe, interesi, okoljski problemi reke z uporabo raziskovalnega intervjuja

Raziskovalni intervju je kot pogovor, kjer postaviš vprašanja, da izveš več o tem, kaj ljudje potrebujejo, kaj jih zanima in kakšni problemi jih pestijo, kakšne potrebe in interese imajo o reki oz. lokalnem vodotoku.

Intervju si načrtuj kot raziskovalno nalogo, kjer želiš izvedeti, kako ljudje v tvoji okolici vidijo in dojemajo reko ter kakšne so rabe reke. Npr. mogoče so opazili, da je reka onesnažena, da se spreminja ali da ni več toliko živih bitij v njej. Mogoče pa si želijo več prostora za uživanje ob reki, kot so lažji dostop do reke, parkirišča, poti za sprehode ali športne aktivnosti, mogoče jo kmet uporablja za namakanje svojih njiv, lokalna tovarna pa za ohlajanje strojev v proizvodnji...

V raziskovalnem intervjuju se pogovarjaš z različnimi ljudmi – na primer s starši, učitelji, kmeti ali ribiči, strokovnjaki, županom ipd. – in jih sprašuješ o tem, kako dojemajo reko.

Učitelj naj učencem pomaga **identificirati primerne intervjuvance (glej spodaj: Identifikacija akterjev)**. Skupaj prepoznajte lokalne deležnike, povezane z reko, in identificirajte koga bodo učenci kontaktirali (predlagamo predstavnike ribiških družin, zaposlene na lokalni čistilni napravi ali pa na območni enoti ZRSVN, aktivne člane krajevnih skupnosti, zaposlene na oddelku za okolje in prostor na upravnih enotah, gasilce, predstavnike lokalne nevladne naravovarstvene organizacije, kajakaško društvo, ponudnike turističnih storitev vezanih na reko (splavarje)...).

Lahko bi jih vprašal:

- *Kaj mislite, da se dogaja z našo reko?*
- *Ali uporabljate reko, če da, za katere dejavnosti?*
- *Kaj bi radi, da se spremeni v okolici reke?*
- *Ali ste opazili onesnaženje reke?*
- *Kako onesnaženje vode vpliva na vaše okolje?*
- *Kako lahko vsak posameznik prispeva k zaščiti vodnih virov?*
- *Katere sile, ki spreminjajo naravo, so po vašem mnenju najpomembnejše?*
- *Kako bi rešili problem pomanjkanja vode v sušnih območjih?*

Ko si pred raziskovalnim intervjujem snuješ okvirna vprašanja, imej v mislih, da želiš z vprašanji razumeti potrebe intervjuvanca, odkriti njegove interese povezane z reko in odkriti, s katerimi problemi se sooča.

- **Razumevanje potreb:** ko postavljaš vprašanja, lahko izveš, kaj različni ljudje potrebujejo v okolici reke in kako jo doživljajo. Mogoče želijo več čiste vode, več dreves ob reki ali boljše možnosti za počitek in igro.
- **Odkrivanje interesov:** tako, da raziščeš, kaj ljudi zanima. Mogoče so nekateri zainteresirani za ohranjanje narave in življenja v reki, drugi pa želijo reko uporabljati za šport, ribolov, uživati v sprehajanju ob njej, poslušanju šumenja, rabo rečnega toka za pridobivanje elektrike.
- **Razumevanje problemov:** s pogovorom z ljudmi lahko odkriješ okoljske probleme, kot so onesnaževanje reke, izginjanje rastlin in živali ali pa pomanjkanje čistih in varnih območij ob

reki, kjer bi se lahko ljudje sprehajali, strah pred deročo reko v času obilnega deževja ali poplav ipd.

Zakaj je pomembno odkriti potrebe, interese in probleme povezane z reko? Če želimo izboljšati reko in okolico, življenje ljudi in drugih živih bitij ob reki in v okolici je pomembno razumeti, kaj ljudje potrebujejo, kaj jih zanima, kako uporabljajo reko in katere probleme opažajo. Raziskovalni intervju ti pomaga, da dobiš te informacije, tako da lahko poiščeš rešitve in predlagaš spremembe, ki bodo koristile vsem, tako naravi kot ljudem v določenem okolju.

Izbor intervjuvancev

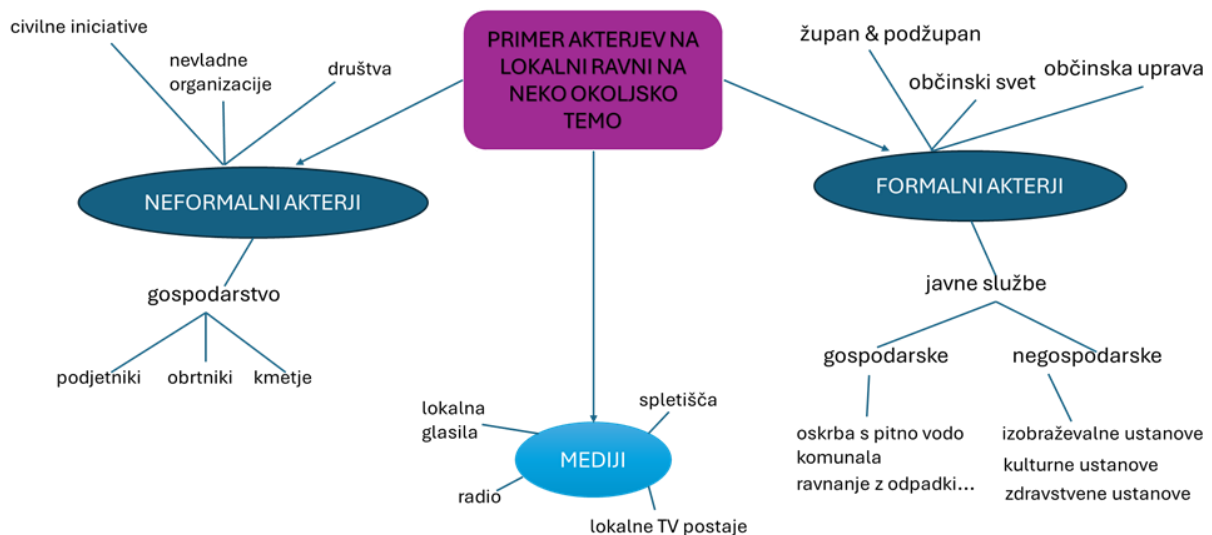
Izboru teme in vrste intervjuja sledi izbor intervjuvancev.

vrsta	okvir vprašanj	potencialni intervjuvanci
Etnografski intervju (OŠ)	doživljanje reke, izkušnje, pogled na reko, zgodbe iz svojega življenja ob reki; primerjanje izkušnje intervjuvanca z lastno izkušnjo o isti reki (temi) ...	sorodniki, več generacij v isti družini o isti temi, starejši krajani, sosedi ...
Raziskovalni intervju (SŠ)	odkrivanje potreb, interesov, problemov (npr. mikroplastika, onesnažila v vodi) ...	učitelji, ribiči, kmetje, turistični delavci, ki tržijo reko, različni strokovnjaki, ki se ukvarjajo z reko (vodarji, biologi), novinarji, naravovarstveniki, pobudniki civilnih iniciativ (če obstajajo), župani, občinski svetniki ... (glej tudi <i>načrt akterjev</i>)

Identifikacija akterjev

Kadar raziskovalno temo zastavimo problemsko, npr. mikroplastika v reki, poplavljanje reke, onesnažila, gospodarsko izkoriščanje reke, ponovna naselitev bobra ipd. je koristno, da si izrišemo načrt akterjev. Akterje bi enostavno lahko opredelili kot posameznike, skupine, institucije ali organizacije, ki imajo vpliv na sprejemanje odločitev in oblikovanje politik npr. glede lokalnega okoljskega problema. Akterji se lahko pojavljajo na različnih ravneh (lokalni, nacionalni, regionalni, globalni). V tej nalogi se osredotočamo na lokalno raven, kjer akterje lahko delimo na formalne akterje, to so tisti, ki imajo moč odločanja o (ne)ukrepanju (npr. občina v širši sestavi), neformalne akterje, ki zasledujejo svoj interes (npr. civilne iniciative ustanovljene za branjenje določenega interesa, društva, nevladne organizacije, gospodarstveniki, kmetje, ribiči ipd.) ter različni mediji, ki imajo lahko veliko neformalno moč, da potrebe določenih akterjev in njihove interese sporočajo javnostim na zelo različne načine.

Načrt akterjev na lokalni ravni

Učenci oz. dijaki s pomočjo učitelja izrišejo načrt akterjev na izbrano temo oz. lokalni okoljski problem. Ko je načrt akterjev narisani, že lahko ocenimo, kateri akter ima npr. večjo moč odločanja (občina v sestavi) in kdo ima določen interes (npr. gospodarstvenik, da uporablja reko za svojo dejavnost, kmetovalec da še naprej izkorišča vodo za namakanje, društvo za ponovno naselitev bobra ipd., društvo za ohranitev čiste pitne vode ipd.). Vidimo, da imajo različni akterji lahko zelo različne interese glede rečnega prostora in hkrati različen dostop do tistih akterjev, ki odločajo. Pri tem ne gre pozabiti na medije, ki imajo lahko zelo veliko moč pri ustvarjanju javnega mnenja glede na to, na kakšen način poročajo o določenih dogodkih in/ali predstavljajo interese določenih akterjev.

Zakaj je koristno narisati načrt akterjev? S pomočjo izrisanega načrta in dobro zastavljenih vprašanj lahko vpraševalec odkrije, kakšni so resnični interesi in moč ter s kakšnimi problemi se soočajo različni akterji pri prevajanju svojih interesov v javni in politični prostor.

S pomočjo izrisanega načrta akterjev na izbrano temo učenci skupaj z učiteljem izberejo potencialne intervjuvance.

Priprava na intervju

Glede na izbranega intervjuvanca se učenci pripravijo na intervju (obnovi *Pravila intervjuvanja*, zapisana na začetku te naloge), pripravijo okvirni vprašalnik od 5 do 10 vprašanj. Učitelj jim pri tem pomaga razumeti, da morajo biti vprašanja enostavna, spodbudi jih, da postavijo vprašanja, ki so neposredna in preprosta in se nanašajo na izbrano tematiko. Učitelj razloži učencem, kako pomembno je, da intervjuvancu dajo zadosti časa, da na vprašanje odgovori in ne skačejo v njegovo besedo, poudari da včasih odgovori ne morejo biti kratki in preprosti in naj omogočijo intervjuvancem, da povejo svojo zgodbo ali izkušnje, včasih so prav te najbolj zanimiv del intervjuja.

Učenci se z učitelji dogovorijo, kako bodo pristopili do izbranih intervjuvancev. V primeru, ko gre za sorodnike ali znance, učenci sami izvedejo intervju. V primeru raziskovalnega intervjuja, kadar učenci oz. dijaki ne poznajo intervjuvanca, je smiselna intervencija učitelja z uvodnim nagovorom o namenu naloge oziroma intervjuja.

Izvedba intervjuja

Učenci opravijo intervju na terenu s pomočjo vnaprej pripravljenih okvirnih vprašanj (od 5 do 10 vprašanj). Če se intervjuvanec strinja, lahko intervju tudi posnamejo za lažjo kasnejšo analizo in pripravo poročila/članka.

Po opravljenem intervjuju (skupinska analiza in predstavitev rezultatov)

Razprava o izkušnji novinarskega dela: ko bodo učenci opravili intervjuje, učitelj spodbudi pogovor o izkušnji intervjuvanja. Kako se njihovi odgovori povezujejo z učenjem o vodi in naravi? Katere teme so bile najbolj zanimive? Kaj jih je najbolj presenetilo?

Predstavitve novinarskih prispevkov: Vsaka skupina ali učenec naj pripravi kratek novinarski prispevek (v obliki članka ali poročila), kjer povzame ključne informacije, ki so jih pridobili med intervjujem. Lahko tudi pripravijo plakat ali PowerPoint predstavitev z najpomembnejšimi ugotovitvami. Novinarske prispevke lahko tudi objavijo v lokalnih ali šolskih glasilih (odvisno od možnosti, ki so na voljo v lokalnem okolju).

Čas za refleksijo

Na koncu učitelj učencem omogoči, da delijo svoja mnenja in občutke o izvedeni nalogi (kaj so se naučili, kakšna se jim je zdela vloga novinarja, ali so se zadostno pripravili na intervju, ali so dobili odgovore na vprašanja ali so se intervjuvanci izmikali, ali je intervju »zavil« v čisto drugo smer, kako so zadovoljni z izvedenim intervjujem ter kakšna izkušnja je to zanje).

Nalogo sklenite s pogovorom o pomenu vpliva vode na človeka ter vplivu človeka na vodo in prostor, v katerem živimo in si ga delimo z drugimi bitji. Refleksija je zaključni del naloge.